

Mussolini predložil nove pogoje petorici Lige narodov

Zahteva velik kos abesinskega ozemlja in druge koncesije. Fašistični tisk naglašaja, da je vojna potrebna za odstranitev nevarnosti, ki preti Italiji s strani Abesinije. Fašistični napadi na Anglijo odgovorni za koncentracijo britskega bojnega brodogva v Sredozemskem morju. Nemčija se ne bo vmešavala v italijansko-abesinski konflikt

Zeneva, 23. sept. — Odbor petorice na zborovanju Lige narodov je danes zavrnil Mussolinijeve pogoje za mir v Afriki. Italija je s tem dokončala svojo odločitev in zdaj je svet Lige narodov na vrsti, da se poslužijo člena kovenanta, ki določajo, da se napadajoča država mora predložiti mirovni načrt petorici kot bazo za nadaljnja pogajanja.

Zeneva, 23. sept. — Diktator Mussolini je predložil nove pogoje Ligi narodov glede poravnave med Italijo in Abesinijo. Pogoji določajo tri fundamentalne spremembe mirovnega načrta, katerega je komitej petorice v Zenevi leta 1925 predložil. Prva je, da se Italija mora zadržati na tleh, ki so bili predloženi leta 1925. Druga je, da se Italija mora zadržati na tleh, ki so bili predloženi leta 1925. Tretja je, da se Italija mora zadržati na tleh, ki so bili predloženi leta 1925.

London, 23. sept. — Zunanji urad je objavil komunikacijo, v kateri pravi, da so napadi na Anglijo v italijanskih časopisih, ki jih kontrolirajo fašisti, odgovorni za koncentracijo britskega bojnega brodogva v Sredozemskem morju. Premier Stanley Baldwin se je včeraj vrnil v London in sklical sejo kabineta. Vršila se bo v turek in razpravljali bodo o novi situaciji, ki jo je povzročil Mussolini s svojim odgovorom Ligi narodov, v katerem je zahteval velike koncesije v Abesiniji. London je dobil zagotovilo, da Mussolini še ni zaprl vrat v zvezi s pogajanjmi za mirno poravnavo afriškega konflikta.

Addis Ababa, 23. sept. — Telegrami, katere je prejel cesar Selassie ob koncu preteklega tedna, so ga navdali z upanjem, da je še možna odvrnitev vojne z Italijo. V koncentraciji britskega bojnega brodogva v Sredozemskem morju vidi dokaz, da bo Anglija stopila na prste Mussoliniju, ako bi hotel iti predaleč, vendar pa je podvil potrebne korake, da se zavaruje proti nenadnemu sovražnemu napadu iz zraka. Odredil je ojačanje oborožene sile na strateških položajih in podvil druge korake v svrhu obrambe proti nenadnemu napadu s strani italijanskih vojaških letalcev.

Selassie še ni formalno sprejel mirovnega načrta komiteja petorice in čaka, da dobi vse podrobnosti načrta. On se boji, da bi načelnik mednarodne komisije, kakršnega predvideva načrt, lahko postal vrhovni komisar Abesinije, kar bi pomenilo konec neodvisnosti. On vztraja na stališču, da mora Abesinija ohraniti svojo neodvisnost in integralnost in ne bo sprejel nobenega kompromisa, ki bi utegnil zmanjšati njegovo oblast, kar bi lahko rezultiralo v italijanski kontroli Abesinije.

Ballinrobe, Irsko, 23. sept. — Felix Waitkus, litvinski letalec, rojen v Ameriki, ki je v soboto poletel iz New Yorka proti Kovnu, glavnemu mestu Litvinske, je moral včeraj pristati na Irskem z razbitim letalom. Waitkus k sreči ni bil nič telesno poškodovan.

Moskva, 23. sept. — Senator J. Hamilton Lewis iz Illinois, ki se nahaja na obisku v Sovjetski uniji, je zadnje dni nevarno zbolel. Napadla ga je pljučnica. Lewis ima na razpolago najboljšo rusko zdravilnico.

Chicago, 23. sept. — Predstavniki zunanega urada je včeraj objavila, da Nemčija ostala strogo nevtralna v italijansko-abesinskem konfliktu. Hitler ne bo interveniral, ker hoče imeti svoje roke v slučaju izbruhov nezavestnih.

Domače vesti

Se dve nesreči v rovu

Strabane, Pa. — Nesreči, ki je zadela Markota Tekavca, je čez pet dni sledila druga, ki je zadela Johna Kosmača in Franka Gorupa. Oba sta bila ponesrečena dne 17. septembra v premo-govniku National Mine No. 8 v Museju, Pa. Na Kosmača in njegovega tovariša, Litvina po narodnosti, ki sta operirala stroj za izpodrezavanje premoga, se je zrušila plast kamenja, ki je Kosmaču strla nogo nad koleno. Litvincu pa zlomila hrbtnico. Frank Gorupa so pa vozčki stisnili in mu prizadali težke notranje poškodbe. Oba ležita v bolnišnici St. Francis v Pittsburghu, Pa. Kosmač je član društva 138 SNPJ in član kluba JSZ, Gorup je pa blagajnik društva 517 SNPJ. Marko Tekavec je bil zadnje dni že drugič operiran in zdaj so mu odrezali nogo v kolenu.

Nov grob v Clevelandu

Cleveland. — Zadnji petek je umrl Ignac Golob, lastnik restavracije, star 58 let in doma iz Sela pri Mirni na Dolenjskem. V Ameriki je bil 35 let in tu zapuščal ženo in štiri otroke. Bil je član društva št. 5 SNPJ.

Milwaške vesti

Milwaukee. — Zadnji četrtek je umrl Frank Ivancic v sanatoriju Muirdale, kjer se je nahajal tri leta. Star je bil 47 let in doma iz Dreznice pri Kobaru na Primorskem. Tu je živel 23 let in zapuščal ženo in hčerko. Avto je težko pobil rojaka Ant. Vurcerja, ki se nahaja v bolnišnici z zlomljeno nogo in težko rano na glavi. — Frank Markelj se je ponesrečil pri delu na strehi. Dimnik nad njim se je podrli in na glavo mu je padla opeka, ki ga je težko pobila. Odpeljali so ga v bolnišnico. — Zadnje dni je neki divji avtomobilist zavozil svoj avto v "porcu" hiše Antona Tratnika in ga podrli. Na "porcu" je tisti čas spal Frank Garza, kateremu je pri-

Fašistične demonstracije v Franciji

21 oseb ranjenih v spopadu s komunisti

Pariz, 23. sept. — Okrog 250.000 članov fašistične organizacije Croix de Feu (Ognjeni križ) se je odzvalo pozivu na mobilizacijo, katerega je izdal polkovnik Francois de la Rocque, načelnik organizacije, ki hoče postati fašistični diktator Francije.

Fašisti so se zbrali v gozdovih in na poljih, da ugotove, kako hitro morejo organizirati svoje sile. Velika karavana avtov je ponoči okupirala ceste z namenom, da proslavi obletnico zmage ob Marni. O tem so bili poučeni komunisti, ki so zunaj mesta Caen potresli cesto s črepinjami razbitih steklenic. Komunisti so tudi napadli fašiste in pri tem so bili štirje težko ranjeni, 17 pa je dobilo lahke poškodbe.

Do spopada je prišlo tudi na političnem shodu, ki ga je sklicala Kmetijska fronta v Bloisu. Okrog sto komunistov je vdrlo v dvorano in sledil je pretep, v katerem je bilo več oseb ranjenih. V akcijo je bila pozvana žandarmerija, ki je razpršila razgrajane.

"Ljudska fronta (komunisti in socialisti) izziva boje, ampak mi ne bomo šli v njeno past", je rekel polkovnik Rocque na štirih shodih, ki jih je sklicala njegova organizacija v bližini Pariza. Drugi fašistični shodi so se vršili v Marseillesu, Angoulemu, Bordeauxu, Tarbesu, Saint-Etienneu, Nancyju in Clearmont-Ferrandu.

Deset tisoč fašistov je zasedlo gozdove v Senliisu, kjer so prebili noč pod drevesi.

Fašisti so navdušeno pozdravili svojega voditelja, ko se je prikazal na odru in izjavil, "da mi se ne bomo borili, dokler ne pride čas masne mobilizacije, ampak potem se bomo bojevali kot celota."

Zdaj je dobila pogodbo za zgraditev slične ladje. Ladja bo sicer pet tisoč ton lažja, ampak cena je 20 milijonov 737 tisoč dolarjev ali \$1,737,000 več kakor pred dvema letoma za pet ton večjo ladjo.

'TRGOVCI S SMRTJO' KUJEJO VELIKE PROFITE

Pri odiranju vlade jim gre na roko generalni štab

NYE ZA NOVE ZAKONE

Washington. — Da se gradnja vojnih ladij najbolj izplača "trgovcem s smrtjo", ladje-građniškim baronom, je razvidno iz mastnega kontrakta, katerega so zadnje dni dobili od mornaričnega departmanta za zgraditev 12 bojnih ladij. Vlada bo zgradila 23 novih ladij — vse za mir! — od katerih bo enajst manjših zgrajenih v vladnih arzenalih, dvanašt, med temi vse večje, pa v privatnih ladijedelnih.

Kar je pri tem najbolj značilno, je to, da so družbe postavile veliko višje cene za enake ladje kakor so jih zgradile leta 1933. Kljub temu jih je generalni štab odobril. Izjema je le ena križarka, za zgraditvo katere pa ponujena cena ni bila razmeroma nič višja ko za ostale ladje.

Ko je o cenah izvedel podpredsednik kotlarske unije W. A. Calvin, je pri mornaričnem departmentu takoj vložil protest, čes, da so odobrene cene previsoke. Calvin bazira svoj protest na argumentu, da se cene materialu niso dosti zvišale v zadnjih dveh letih, plače delavcev pa nič.

Newport News Shipbuilding korporacija je na primer leta 1933 dobila pogodbo za zgraditev dveh ladij za prevažanje aeroplanov. Tonaža vsake ladje je 20.000, pogodbeni cena za vsako pa 19 milijonov (za bojne ladje je denarja na koše; burbonci nič ne protestirajo proti tej potratu).

Zdaj je dobila pogodbo za zgraditev slične ladje. Ladja bo sicer pet tisoč ton lažja, ampak cena je 20 milijonov 737 tisoč dolarjev ali \$1,737,000 več kakor pred dvema letoma za pet ton večjo ladjo.

(Dalje na 3. strani.)

Deveta redna konvencija JSPZ Sloge

Trajala je štiri dni

(Od našega posebnega poročevalca) West Allis, Wis., 21. sept. — Deveta redna konvencija Jugoslovanske podporne zveze Sloge v Wisconsinu, ki je bila sestavljena iz 77 delegatov in gl. odbornikov in katera je zborovala štiri dni, je bila zaključena v četrtek, 19. septembra, zvečer ob 8:45. Delegatje so se odrekli plačilu za čezurno delo.

Glavni zaključki zadnjih dveh dni zborovanja so bili: Odsek za pregledanje poslovnih knjig je našel vse v dobrem redu. Zveza ni izgubila ničesar razen \$250. Po poročilu tega odseka je konvencija izrekla gl. odboru popolno zaupnico.

Prihodnji gl. odbor ima nalogo, da organizira federacije družtev. Zveza ostane še nadalje članica State Fraternal Congressa. Glasilo je še nadalje Jugoslovanski Obzor pod starimi pogoji.

Plača gl. tajnika je zvišana za \$25 mesečno; plače vseh drugih gl. odbornikov ostanejo po starem.

Delegatu Jos. Kopusarju je konvencija dala zapisniški ukor, delegatu Viktorju Mišku je pa dal ukor konvenčni predsednik. Kasneje je bilo sklenjeno, da se ukori črtajo iz zapisnika.

Zveza še nadalje posojuje članom na posestva po nasebinah, kjer so njena društva.

Novi glavni odbor: predsednik je Viktor Petek (stari), podpredsednik Anton Demšar (novi), tajnik John Lenko (stari) in blagajnik Anton Jeraj (stari); zapisnikar John Arnič (stari). Predsednik nadzornega odbora Frank S. Ermenc (novi), druga dva nadzornika sta pa Frank Zajec in Terezija Kajtna. Predsednik porotnega odbora Jos. Vidmar (stari), Mary Bačun (nova) in Anton Debec pa ostala porotnika. Poleg teh je bil izvoljen za novega odbornika, direktorja atletike, John Oblak.

Prihodnja konvencija bo v Sheboyganu, Wis. Med onimi, ki so brzojavno pozdravili konvencijo, sta bila tudi Proletarec in tajništvo Jugoslovanske socialistične zveze.

Prihodnja konvencija bo v Sheboyganu, Wis. Med onimi, ki so brzojavno pozdravili konvencijo, sta bila tudi Proletarec in tajništvo Jugoslovanske socialistične zveze.

Španski socialist obsojen na osem milijonov pezet!

Ovideo, Španija, 23. sept. — Javier Bueno, urednik socialističnega lista Avance, je bil te dni po vojnem sodišču obsojen v plačilo 8,620,000 pezet kazni, ker se je udeležil vstaje v lanskem oktobru. Ker Bueno ne bo nikdar v stanju plačati te ogromne vsote, pomeni ta obsodba zanj dosmrtno ječo.

Aretacije katoliških duhovnov v Nemčiji

Berlin, 23. sept. — Nacijska policija je včeraj aretirala katoliškega duhovna Saala, urednika škofijskega lista v Wuerzburgu in poleg njega dva direktorja tega lista. Škofijski list je zdaj pod kontrolo nacijskih cenzorjev.

Hrvatje v Franciji izgubili apel

Pariz, 23. sept. — Trije Hrvatje, ki so obtoženi sodelovanja pri atentatu na Jugoslovanskega kralja Aleksandra, so zadnje soboto izgubili priliz pred francoskim prizivnim sodiščem. Hrvatje — Rajič, Kraj in Pospisil — so se pritožili, da so žrtve diskriminacij.

Spet sto ubitih na cestah ob koncu tedna

Chicago. — Zadnje soboto in nedeljo je bilo spet okrog sto oseb ubitih pri avtomobilskih nesrečah v 24 državah Unije.

TERORIZEM SPREMILJA STAVKO OBLICALCEV BOMBAŽA

V Alabami so vigilanti ubili že tri stavkarje

DELA VCI SE TRDNO DRZE

Montgomery, Ala. — (FP) — V tekoči stavki obiralcev bombaža v tej državi so vigilanti do tega poročila ubili že tri zamorske voditelje stavke. Toliko trupel so namreč našli v grmovju in gozdovih, kamor vigilanti navadno vlačijo svoje žrtve, navadno žive stavkarje, kjer jih barbarsko pretepejo ali celo ubijejo. Vigilanti ne prizanašajo niti belopolcem, ki so člani Share Croppers unije ali pa samo njeni simpatiki. Pretepejo in terorizirajo jih prav tako neusmiljeno kakor "nigre".

Med najdenimi ubitimi stavkarji so Jim Meriwether, Joe Binney Johnson in Ed Bracy. Meriwetherja so vigilanti ubili doma pred kolibo in truplo potem odpeljali v neki jarek. Ističasno so njegovo ženo obesili v koči in jo mučili. Ko so jo odvezali, so pobrali truplo njenega moža, ga odpeljali na samotni kraj in potem šli do nekaterih drugih stavkarjev.

Terorizem najbolj divja v okrajema Lowndas in Montgomery, ki sta središče stavke. V Selmi so vigilanti pretepli do smrti Willie Fosterja, ki je preiskoval razmere za Mednarodno delavsko obrambo. Privatna policija Tennessee Coal & Iron kompanije je pa hladnokrvno ustrelila Sama Childsa, člana International Union of Mine, Mill & Smelter Workers.

Kljub grozovitemu terorizmu se stavkarji dobro drže. Zbirajo se na tajnih sejah unije. V nekaterih krajih skušajo zdrobiti stavko relifna administracija, ki v to svrhu — za transportiranje skebov — rabi vladne truke. "Klientom" plantažniki plačujejo po 50c od sto funtov nabranega bombaža in dajo eno kosilo na dan, relifna administracija jim daje pa običajni relif.

Stavkarji zahtevajo v nekaterih krajih en dolar za sto funtov nabranega bombaža, v drugih pa en dolar na dan. Običajna plača po vsem bombažnem pasu je od 35 do 65 centov za sto funtov. Odkar je izbruhnila križasta stavka, so v nekaterih krajih plantažniki zvišali plače. V okolici Camo Hill, okraj Tallapoosa, plačajo 75c za sto funtov in dva kosila na dan, kar je približno toliko kakor zahteva unija.

V Letohatchee, 25 milj od glavnega mesta Alabame, so oblasti sprejele zakon, ki postavlja policijskega magistratnega sodnika L. Jenkinsa za "ex officio" tajnika-blagajnika vsake zamorske organizacije. Vse organizacije mu morajo izročiti člansko listo in blagajno.

Situacija v Arkansasu ni dosti drugačna ko v Alabami. V Arkansasu je proglasila stavko Southern Tenant Farmers unija. Zahteva slično, mezdno ko Share Croppers unija v Alabami. Terorizem je zadnje čase v tej državi (Arkansasu) nekoliko ponehal, ker so se člani farmerske unije organizirali za odbijanje vigilantov.

Vigilanti pa ne prizanašajo niti plantažnikom. Ko je Herman Schrader blizu Mark Treeja pričel plačevati po 75c za sto funtov nabranega bombaža, so ga vigilanti prisilili, da je znižal plačo na 60 centov.

Obiralci bombaža so zastavkali tudi v okrožju Ardmore, Oklahoma, kjer vodi organizacija (Dalje na 3. strani.)

Milijoni stradajo v zlic izobilju. (Narisal Jerger.)

Federated Pictures

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Delavci, oddajte svoje glasove delavskim kandidatom!

Cleveland, Ohio. — Mestne primarne volitve se bližajo. Že drugi teden, v torek 1. oktobra, in volili bomo. Vprašanje pa nastane, katere kandidate? Tiste, ki delujejo, da bodo izvoljeni, da zastopajo sedanji stari sistem strank demokratov-republikancev? Ali one, ki prihajajo na dan z novim programom, ki je v interesu delavske mase? In ta program je socialistični in kandidatje so socialisti. Mi upamo, da se bodo clevelandski delavci odločili za ta poslednji program, ki je kot je naglašal pokojni Eugen V. Debs, da socialistični program je program delavcev.

Sodrug, državljani in delavci! Volite delavsko listo, socialistične kandidate, ki so: Robert D. Dullea za župana, mrs. Dorothea Roepke, ward 3, Louis Zorko, ward 23, Louis Golden, ward 24, Max, Wohl ward 25, John N. Thurber, ward 30, Frank Barbič, ward 32.

Mi upamo, da ne boste stavko kazili na dan volitev in boste storili to, kar vam veleva vaša delavska dolžnost. In prav nič vam ne bo žal, četudi bi ti naši kandidati ne bili izvoljeni. Samo da dobijo veliko število glasov, kar bi mrzilo demokrate in republikance, ker potem bo tudi nje malo prebudilo in se bodo moralno zanimati za delavska vprašanja.

Ne pozabite pa, da je v nedeljo, 29. septembra, 30-letnica obstoja lista Proletarec. Slavje se bo vršilo v SDD, 15335 Waterloo rd. (Collinwood) s peštrim programom in plesom. Pričetek je ob tretji uri popoldne. Ne zamudite in gotovo posetite, da vam pozneje ne bo žal.

Dolžnost napredne struje je, da gremo skupaj. Reakcija pa naj gre rakovo pot s svojo "kulturo", ki je podobna srednjeveški inkviziciji.

Torej na svidenje. In vi zunanji rojaki, sodrug, simpatičarji in somišljeniki kot v Girardu, Akronu, Sharonu, Warrenu, Lorainu, ako ste kam namenjeni v nedeljo, 29. septembra, naj bo vaša pot v Cleveland. Mi vas pričakujemo.

Joseph Maslo.

Naša republikanska mašina

Gowanda N. Y. — Minulo je že precej tednov, odkar sem poročal o naši republikanski mašini v naselbinu. Takrat sem apeliral na naše slovenske davkoplačevalce, naj se zbude iz spanja ter zahtevajo od mestne vlade, naj prične s tlakovanjem ceste, na kateri se nahajajo v večini slovenski domovi. In res sta se dobila dva moža in imela toliko korajže, da sta šla okrog davkoplačevalcev ter nabirala podpise na peticijo, katere je pripravila istim, da se podpisajo in s tem urgirajo mestne moče, da prično z delom.

Davkoplačevalci so se podpisali 100% za to idejo. Peticija je potem prešla v roke našim republikancem, ki so jo pregledali ter položili na mizo, da se sedaj po njej nabira prah. Naša cesta pa danes izgleda, ko jo je dež močno izpral, kakor kakšna kmečka pot v gozdovih. Je vsa izlujnjana. In ravno ko to pišem, eden tukajšnjih magnatov prevaža svojo gnilobo po njej, katere smrdi, da ti kar sapo vzame od smrada, in to še v velikanskem truku ter še bolj uničuje že tako ničvredno pot, all če hočemo — cesto.

Mestna administracija se izgovarja, da jim ne da vlada denarja menda samo zato, ker so oni republikanci. Nekaj bo pač resnice na tem, vemo pa tudi, da gospodje prav radi zataje, ko prejmejo kaj denarja. Ob zadnjih volitvah so nam obljubljali tlakovanje in trdili, da je že nekaj tisočakov na strani za pričetek. Potem smo slišali, da so hoteli vtakniti tisti denar v novo mestno hišo, za katero so se izrekli volilci, da se gradi, in je tudi še ni ter bo prav gotovo vzela desetletja, prej ko jo bomo videli dograjeno.

Vemo tudi, da so lansko leto naši okrajni močje iste politične stranke, med njimi eden iz naše naselbine, popolnoma odvrnili vsako finančno pomoč od demokratske vlade v Washingtonu za javna dela v okraju Cattaraugus. Nadalje nam je tudi znano, da vse to republikansko žvižganje

ni popolnoma nič drugega, kakor da se norce brijejo iz tistih volilcev, kateri jih neprestano pošiljajo v urade.

Koliko so že Slovani v tej naselbini vplačali na davkih zadnjih 40 let, pa se ti politični niti ne zmenijo za naše zahteve. Politika igra vlogo v vseh mestnih ter okrajnih uradih. In temu zanikanju Slovanov od političnih osebnosti je čas, da vsaj v naši naselbini naredimo konec.

Sliši se tudi, da so tu ljudje na relifu, kateri imajo shranjene tisočake, in so šele pred par leti prišli v naselbino, da žive na žulje davkoplačevalcev. Ravno tako, da so farmarji na relifu, kateri imajo po 140 akrov zemlje. Ali je to pošteno, da politični podrepaniki žive na naše žulje, oni pa svoje tisočake hranijo ter vlečejo obresti od denarja? Nekega dne bo menda tu zavrelo in bo prišlo do preiskave gospode!

Slovani imamo tu okrog 300 glasov ter ob volitvah precej štrno mešamo tem našim zastopnikom v naselbini, kateri nas poznajo samo ob času, ko privedimo zadnjo veselico pred volitvami. Na led so nas (ne mene, speljali že dostikrat in temu bomo morali narediti konec. Za kozarec piva se ni treba več tem politikom prodati, rojaki, če hočete, da bomo vsi skupaj deležni, do česar smo kot davkoplačevalci upravičeni. Po volitvah samo godrnjati tudi ne pomagamo.

Druga nam ne ostaja, vsaj po mojem mnenju, kakor da se združimo Slovani — skupaj organiziramo en politični klub ter začnimo resno ukrepati za naše interese. Tega si ni pisec izmislil, nego je slišal govorice med različni slovenskimi skupinami zadnje čase, še celo med našo tukajšnjo mladino. Ideja je dobra ter jo priporočam davkoplačevalcem v razmišljanje. Sicer ni veliko 300 glasov, toda moramo pomisliti, da je naša naselbina zelo majhna in s toliko glasovi se lahko pripeti, da dobimo boljše moče v mestno hišo, kateri bodo gledali, ne samo za svoje politične podrepanike in tiste, kateri jim vse neso na nos kar slišijo, ampak za vse svoje prebivalstvo v mestecu, brez ozira na narodnost ali polit.

John Matekovich.

Pred volitvami v metropoli

Cleveland. — Volilni cirkus in "merry-go-round" sta zopet prišla v Cleveland. Na cirkuški "vajgen" se je skobacala cela armada županskih in aldermanskih kandidatov. Ko človek poslušata te kandidate, dvomi, da bi bilo celo v Rusiji toliko in takih "revolucionarjev" in borecev za delavstvo.

"Merry" je spretna cirkuška igračka in pravi, da bo dala "free ride" vsem volilcem, ki bodo volili njene kandidate, pa bili že republikanci ali demokrati. V Ameriki je zelo popularna na-

vada oglašanje, da je nekaj zastoj. To "something free" magnetično vleče, ne glede na posledice. In tako že vnaprej vem, da bo "Merry" z lahkoto izvalila volilce na svoj "ringelšpil" in jih z lahkoto hipnotizirala, da bodo dali volilno moč onemu, ki danes pretepa, odjeda kruh in tira ljudstvo v propast.

Zavedni in pametni delavci ne bodo iskali "free ride" na "ringelšpil", ker se zavedajo, da s to vožnjo ne bodo prišli nikamor. Se voziš in voziš in vedno si na istem mestu. Tako je tudi z izvolitvijo republikancev in demokratov.

Boj med temi kandidati je le osebnost in pririvanje za službe. Po volitvah pa morajo postati steber piramide kapitalizma. Včasih, ko bi ti kričali radi zdravili kapitalistični gospodarski red (nered), dosti kriče o bedi, toda proti profitnemu sistemu in mezni suženosti nočejo ničesar storiti. Vsak, kdor ni v glavi paraliziran, lahko vidi, da Roosevelt s svojim "new dealom" ni mogel nič napraviti. Tam smo, kjer smo bili, le vpitja je bilo dosti. Pač, dobili smo še nekaj: večje davke, oduške cene živemu in večje priganjanje v tovarnah.

Sedaj, delavci, pa več pozornosti! To industrijsko preganjanje in šikaniranje vseh vrst se bo nadaljevalo toliko časa, dokler ne bodo ameriški delavci toliko pametni, da se oklenejo prave organizacije, s pomočjo katere bodo lahko diktirali delodajalcem svoje politično organizacijo, ki osvoji zbornice in urade, kateri bi dajali legalni pečat delavskim pogojem.

To je edina pot, s katero si delavstvo lahko pridobi svoje pravice in iznebi suženstva, krize, vojne in drugih kapitalističnih nadlog. Vse drugo je le podaljšanje krize in trpljenja delavskih mas. Glavna naloga delavcev naj bo, da dajo svojo politično moč delavskemu kandidatu. Čeprav gremo poraženi iz volilne borbe za delavske pravice, je to bolj častno, kakor pa če gremo zmagoviti za sistem, ki tira deželo v fašizem, delavstvo pa na beraško palico.

Več o tem v nedeljo popoldne na slavlju 30-letnice SDD na Waterloo rd. Delavci, če se zavedate, da ste delavci in ne samo mišični stroj kapitalizma, tedaj posetite to važno prireditve.

Anton Skapin.

Aktivnosti v Slovenskem domu

Sharon, Pa. — Čeprav so nam vremenski bogovi poklonili pravo poletno vreme, vendar moramo reči, da se zima bliža. Ta pušta in dolgočasna zima bo kmalu tukaj. Zatorej moramo že sedaj misliti na nekako razvedrilo in zabavo. Čitanje dobre knjige in časopis je zelo dobro zdravilo zoper dolgočasje. Tudi literarni dobrega vina in mesena klobasa ali prekajeno pleče prežene ljudem slabo voljo.

Kaj pa kegljanje? Jaz bi mislil, da je tudi to precej zabavno! V Slovenskem domu nameravamo ustanoviti kegljaško tekmo. Katerega veselji, naj se priklasi pred 1. oktobrom v Sloven-

Senator Huey Long, katerega je nedavno ustrelil mlad zdravnik v palači državne zbornice v Louisiani.

skem domu na voglu French in Baldwin cesti. Kolikor več bo tekmecev, toliko bolj bo zabavno. Za nadaljnja pojasnila se obrnite na predsednika Slov. doma Franka Steblajja. Tudi več drugih ugodnosti za dolge zimске večere se dobi v Slov. domu. Pridite, da se pogovorimo, obnem pa tudi lahko malo "zamrjašamo", da bo prej čas minil.

Oh, na najboljši je bil pa skoraj pozabil. Na 28. septembra namreč priredi Slov. dom prvo plesno veselico. Da bo prav fletno na tej zabavi, naj vam povem, da je odbor obljubil dosti pijače in jedatice, pa tudi dosti brhkih žena in deklet bo. Te zelo rade poskočijo in jih je že sedaj pete srbe. Godba bo pa taka, da bo vam še drugi dan po ušesih zvenelo. Igral bo Umekov orkester iz Girarda, O. Vstopnina je zelo majhna — samo 25 centov za moške in ženske all 50c za par. Slovenski dom vabi rojake iz bližnjih naselbin, da se udeležijo te prve zabave letošnje sezone. Ako bo udeležba velika, bo tudi zabava fletna.

Ravno včeraj smo imeli mestne volitve. Žal, da ni nobenega Slovenca med izvoljenimi. Nameravali smo nominirati za mestnega svetovalca predsednika Slov. doma Franka Steblajja, da bi imeli v mestni hiši vsaj enega, ki bi nas zastopal. Mož pa ni smatral, da je čas primeren in ni hotel prevzeti nominacije. Smo bili Slovenci zopet enkrat pozabljeni, kar se pa v bodoče ne sme več zgoditi. Požuriti se moramo, da bomo pri prihodnjih volitvah dobili vsaj enega zastopnika v mestno zbornico.

Frank Okoren, zapisknik SD.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Broughton, Pa., J. D. — Zadeva je prestara za javnost.

Rudarska pogajanja se nadaljujejo

Kompromis bo skrupucan

Washington, D. C., 23. sept. — Tisoče rudarjev na polju mehkega premoga danes počiva, medtem pa so se zastopniki premogovnih baronov in rudarske unije United Mine Workers of America ponovno sešli ob dveh popoldne, da dosežejo kak sporazum v pogajanjih za novo mezdno pogodbo. Včeraj so pogajanja trajala ves dan, vlekla so se do polnoči, ko je potekla stara pogodba in do treh zjutraj, a brez kakšnega rezultata.

Nova pogodba bo kompromis. Včeraj so popuščali na obeh straneh in vsekakor bodo še. Lewis in ostali predstavniki rudarske unije so opustili trideseturnik in privolili, da rudarji še nadalje delajo 35 ur v tednu; operatorji so pa pristali na 50 centov mezdne poviška pri dnevnih mezdah, ne morejo se pa zediniti glede plačila za delo od tone. Zahtevajo 10c več in operatorji so danes zjutraj ponudili največ šest centov poviška. Pri plačah za akordno delo znaša diferena tri centa.

Atomi v drobcih

Ena največjih nalog, ki si jih postavlja moderna znanost, je drobljenje atomov z namenom, da bi sprostila ogromne energije, ki je narava skrila v te neznansko male drobcih snovi, in jih dala človeštvu v službo.

Znanosti je že davno znano, da atomi niso najmanjši sestavni deli vesolja, temveč so sami sestavljeni iz še manjših delcev, glavnem iz tako zvanih atomskih jeder, protonov in tako zvanih elektronov, ki krožijo okoli protonov kakor planeti okoli svoje sonca. Če se posreči zdrobiti to zvezo protonov in elektronov, elektrone osvoboditi, da se sprošča tiista ogromna energija, ki bač drži skupaj. V primeri s to energijo vsi viri energije, ki jih poznamo in upoljamo, zelo bedni.

Anglež Rutherford je bil prvi, ki mu je spelo zrušiti to zvezo na umeten način. V svojem laboratoriju je bombardiral atome, ki imajo premer znaša komaj desetmilijardni del metra, z isto tako majhnimi izstrelki, ki izstreljujejo radioaktivne snovi že po naravi. Pri tem umetnem bombardiranju bil navezan tako rekoč na slučaj, kajti majhni in milijoni bomb odletijo brez haaska, če končno zadene kakšen izstrelček, tedaj zruši atom snovi, ki jo hoče eksperimentator zdrobiti.

Rutherfordovo metodo, ki je pomenila prvi prevrat v moderni znanosti, so pozneje popolnili, med tem pa so se naučili uporabljati namestu radioaktivnih snovi visoke in nižje električne napetosti. V Berlinu so lani takšne poskuse z napetostmi treh do petih milijonov voltov, ta rekord pa so kaj kmalu prekosili Američani v Schenectadyju, kjer spočetka proizvajali toke 8 milijonov voltov, koncu lanskega leta celo 10 milijonov voltov. Pričakovati pa je bilo, da se znanost niti tako silnih električnih tokih ne bo ustavila res sta pred kratkim dva učenca prof. Rutherforda, fizika Walton in Cocroft, jela razdirati atome s pomočjo tako zvanih porcelanskih pov in z napetostmi 16 milijonov voltov. Težki so se trenutno ustavili. Toda ti učenci so dali prof. Rutherfordu na kongresu v Londonu, ki se je vršil te dni, polno pravico do naslednje zanimive izjave:

"Ni več daleč čas, ko se bo preskrba sveta lahko odpevala premogu. Odprla se notranost atomov in ž njo bo narava podarila srečnejšemu človeštvu energijske zaklade, ki so danes komaj slutimo."

Leteči človek

Na letališču Rebstocku pri Frankfurtu Meni je izvršil komaj 20 letni letalec Denb prvi polet z mišično močjo. Pri prvem poskusu je letalo, ki sta ga zgradila inženirja H. seler in Villinger, opravilo progo 195 m v višini 1 m, pri naslednjem poskusu je Denb dosegel že daljavo 235 m, isto tako v višini m. To je za začetek vsekakor velik uspeh, posebno če pomislimo, da niti Wrightovo letalo z motorjem ni doseglo pri prvem poletu isti večjega uspeha.

Denbellov aparat ni stroj, ki bi si ga človek privezal, kakor je bilo z dosedanjimi letali v podobne namene, temveč se na zunanji razlikuje od modernega jadrnega letala. Na majhen propeler s premerom kakšne metra, ki ga letalec žene z nogo, kakor ko Start se izvrši s pomočjo 20 m dolge gumar vrvi, ki jo pilot v 8 do 10 minutah sam napiče. Potem stopi v aparat in ga sprožijo v višini. V tem trenutku stopi v akcijo pogon na nogi. Pri poskusnih poletih se je Denbellovo letalo dvignilo sprva v višino nekoliko metrov, tem je nadaljevalo pot v višini enega metra. Pri drugem poskusu je napravilo celo krevljanje.

Pobuda za Denbellove poskuse je dal gradni natečaj frankfurtske Politehnične družbe, ki je razpisala 5000 mark za polet s človeško mišično silo, pri čemer bi moral letalec opraviti določeno, 500 m dolgo progo tja nazaj, skupaj torej 1 km. Razpis je veljal 2. septembra, a ga bodo gotovo podaljšali. Denb pa, ki sicer ni opravil predpisane proge, dobi vendarle tolažilno nagrado. Ta nagrada je pač najresnejši kandidat za vsoto gradno, z nekoliko izpopolnitvami svojega letala bo skoraj gotovo dosegel in presegel predpisano progo.

Dolga in kratka zasedanja kongresa

Ravnokar zaključeno zasedanje kongresa bilo izredno dolgo. Kdo dolga, kdo kratka naj traja zasedanja? — V Evropi volijo sklicevati parlament, za more odločiti in razpustiti. Ne tako v Združenih državah, ameriški ustavi je kongres neodvisna panoga federalne vlade. Predsednik ga ne more razpustiti. Sestane se vsaj po enkrat na leto, potem je stvar obeh zbornic kongresa, da odloči, kdaj naj se zasedanje zaključi. Le, ako obe zbornici (House in Senate) ne moreta razumeti, ima predsednik pravico odločiti o zasedanju.

Izmed vseh zasedanj kongresa je bilo jih 30 od 171 od leta 1789 do danes, ki so trajala daljša kot zadnje zasedanje kongresa. Najdaljše zasedanje je bilo med svetovno vojno, še zasedanje je bilo med svetovno vojno, predsednikom Wilsonom, ko je zasedanje trajalo neprenehoma 1677 dni. — FLIS.

Britanska bojna ladja Ramillies, ki je nedavno trčila s parniškim nemško parobrodno družbo v bližini obrežja Anglije. Trije nemški mornarji so bili pri koliziji ubiti.

Vesti s Primorskega

Letošnja žetev
 Po uradnih podatkih, ki so jih dobili zbrani, je pričakovano da bo letošnja žetev v deželi nekoliko boljša nego je bila lani. Lani je bilo posejanih 27.500 hektarjev s pšenico, 2.922 z ržo, 1.514 s ječmenom in 3.310 ha z ovso. Površina posejane zemlje je letos narasla, tako da je bilo posejano 38.277 ha na pšenico, 291.300 stotov pšenice, 1.140 rži, 56.860 ječmena in 36.390 stotov ovsu. Uradnih kalkulacijah 502,064 stotov pšenice, 35.550 rži, 61.530 stotov ječmena in 36.390 stotov ovsu. Žetev se je bati, da bodo znatno padle, tako da bo prebivalstvo, kolikor še potrebuje toliko žita, da ga lahko hudo prizadeto.

Neprimičnin na Goriškem in v Istri
 V centralnega statističnega urada v Rimu je v svoji študiji šteti objavil zanimive statistične podatke o javnih dražbah neprimičnin na Goriškem in v Istri. Zanimivo je, da je šlo za obsega goriške, tržaško, pulsko in zadrarsko posesti. Podatki veljajo za leto 1929. Zanimivo je, da je šlo za obsega goriške, tržaško, pulsko in zadrarsko posesti. Podatki veljajo za leto 1929. Zanimivo je, da je šlo za obsega goriške, tržaško, pulsko in zadrarsko posesti. Podatki veljajo za leto 1929.

možeh, ki prejema podpora. Ker se dajejo posamezniku take podpore le prve tri mesece, odkar je izgubil službo, je razumljivo, da pri taki statistiki ne prihajajo v poštev ljudje, ki so nezaposleni že več kot tri mesece. Njihovo število se da spričo tega približno dognati le po kalkulacijah.

Avtomobilski promet
 Lani so v naši deželi našli skupno 8.547 avtomobilov, avtomobilov in tovornih avtomobilov. Avtomobilski promet je v tem času znatno narasel. V zadnjem času pa so se pojavile za lastnike teh vozil precejšnje težave. Na eni strani je narasla cena bencina, na drugi se je pojavila tendenca, da bi se kakorkoli našlo drugo pogonsko sredstvo, ker mora država bencin uvažati. Na inicijativno oblasti so se napravili celo že poskusi s plinom in drugimi takimi gorivi. Izkazalo pa se je, da bi se morali motorji vozil v precejšnji meri preoblikovati. Če se bo avtarhična gospodarska politika, ki se kaže zlasti v tem pogledu, striktno izvajala v praksi, bi se lahko pripetilo, da se avtomobilski promet spričo pomanjkanja bencina v veliki meri skrči, ker ni izgleda, da bi mogli lastniki nabaviti si hkratu nove motorje, ki bi delovali s pomočjo kake druge pogonske sile.

Iz goriške statistike
 Listi so te dni objavili nekaj novih uradnih podatkov o razvoju socialnih in gospodarskih razmer na Goriškem. Javna dela so v pokrajini docela zastala. Meseca julija je bilo pri teh delih zaposlenih le še 396 delovnih moči, torej daleč pod povprečjem lanskega leta. Ta mesec se je pričelo le neko manjše javno delo, pri katerem je predvidenih 4000 delovnih dni. V celem mesecu so bili delavci zaposleni povprečno po 25 dni. Spričo trajnega razmaha lesne industrije je tudi sicer število nezaposlenih nekoliko padlo. Brez dela je ostalo 934 delavcev, kolikor so jih našli pri posredovalnih uradih za delo. Meseca junija se je pri teh uradih prijavilo 1536 nezaposlenih delavcev. V celoti je bilo nezaposlenih v Goriškem 3500 ljudi, če ne všteto onih, ki so nezaposleni že več kot tri mesece.

Delavske mezde so ostale v industriji nespremenjene, pri poljskih delavcih pa so se povišale povprečno od 1.40 na 1.50 lir na uro. Življenske potrebščine so se v splošnem nekoliko podražile. Zlasti velja to za vse vrste zelenjave in mlečnih izdelkov. Indeks cen na drobno se je od 1. julija do 1. avgusta povišal od 67.26 na 68.27 točke.

Priprave na vojno
 Po vsej državi se polagoma uvaja vojni režim. Vsa javna dela so bila skoraj že povsod ukinjena, nekaterim strovinam, ki se morajo uvažati iz inozemstva, pa so bile povišane cene. V tork je vlada izdala odredbo, da se morajo preklicati vsi razpisi dobav za državo, državna podjetja, za gospodarske organizacije, ki so pod državno kontrolo ter za pokrajinske in občinske uprave. Izvzeta je le vojaška uprava.

Medtem se je pričel na prizadevanje fašističnih prvakov po vsej državi naglo širiti prostovoljski pokret in se kar cela družstva, ki so včlanjena v fašističnih zvezah ali pa so pod kontrolo stranke, prijavljajo med prostovoljce. Tudi v goriški, reški, zadrarski, pulski in trža-

ški pokrajini se je prijavilo že mnogo fašističnih prostovoljcev. Med njimi so pevočini krajevni funkcionarji stranke in njenih organizacij, ki jih bodo oblasti le stežka pogrešale, ker so na svojih mestih iz povsem političnih razlogov zelo potrebni. Tako se prijavljajo med dobrovoljce nekdanji prostovoljci, bivši bojevniki, vojni invalidi, vodstva krajevnih fašističnih političnih organizacij, člani uprav fašističnih sindikatov in drugih takih ustanov.

Drobne novice iz Primorja
 V Trstu je bil sestanek industrijske sekcije gospodarsko-korporacijskega sveta, ki je razpravljala o novih pogonskih strovinah in v zvezi s tem aktualnim vprašanjem o našem premogovniku. Vse kaže, da se bo delo v premogovniku znatno potencilalo. Po izjavah tržaškega prefekta se je produkcija že sedaj povečala na povprečnih 400.000 ton premoga na leto. Se lani so, kakor znano, nakopali manj ko 250 tisoč ton premoga.

V Trstu so umrli v prvih dveh dneh tega meseca poleg drugih 66-letni Robert Buda, 13-l. Marcel Babič in 85-l. Franjo Stranški.

Smrtna nesreča. V ulici Torre Bianca v Trstu je neki tovorni avto do smrti povozil 15-letnega Albina Pertota iz Barkovelj. Dečka so sicer naglo prepeljali v bolnišnico, vendar mu niso mogli rešiti življenje. Umril je poldruge uro po nesreči.

Novi grobovi. V Trstu so umrli: 67-letna Klementina Rožanc, 78-letni Karel Barič in 84-letna Helena Dolenčeva. V Gorici pa je pretekli teden umrla 70-letna Alojzija Pregljeva.

Poroke. Poročili so se v poslednjih dneh v Trstu mehanik Kravos France s Pregarčovo Zorko in mizar Marij Brezovec z Mršničevo Marijo, v Gorici pa Anton Ušaj z gđ. Marijo Škrtovo. V Gorici so oklicane poroke uradnika Josipa Miloša z Leopoldino Plesničarjevo, slikarja Alojzija Krajnika z uradnico Ano Erženovo, delavca Josipa Merljaka z Rozalijo Gregorčičevo in mizarja Andreja Ličena z Alojzijo Medvedčkovo.

V Gorici so imeli kolesarji smolo. Ponesrečili so se kar štiri, in sicer 30-letni Viktor Frančeskin in 36-letni Josip Marušič, oba iz Mirna, ter 54-letni Stefan Humar in 18-letni Stanislav Rijavec, oba iz Gorice. Vse štiri so morali prepeljati v bolnišnico. Rijavec je dobil na glavi prav resne poškodbe.

V Višnjaju je dosedajni podestat Dr. Stagni, ki je bil nameščen pri pokrajinskem gospodarsko-korporacijskem svetu v Pulj, podal ostavko. Za njegovega naslednika je bil kot prefekturni komisar imenovan Albert Pasqualucci, doslej poveljnik organov javne varnosti v Pulji.

V Trstu se je vršil te dni 4. italijanski nepoljski kongres, na katerem se je zbralo večje število nepoljskih in zdravnikov za otroške bolezn.

Pulski posredovalni urad za dečo je te dni pričel najemati večje število kotlarjev, mehanikov in drugih delavcev, ki jih nameravajo poslati v vzhodno Afriko. V listih je urad v kratkem že dvakrat objavil posebne natečaje.

Pred goriškim sodiščem je bil obsojen 60-letni Ernest Zanzi (?) na 500 lir denarne kazni, ker je po obtožnici prekršil določbe kolektivne delovne pogodbe za stavbno delavstvo. Konkretno je baje od 14. do 26. septembra lanskega leta najel 15 delavcev, ki jim pa po oprav-

ljenem delu ni izplačal njihovih mezd.

Katastrofalna eksplozija granate pod Sabotinom
 V bližini St. Mavra pod Sabotinom se je pripetila 5. sept. dopoldne strašna katastrofa, ki je zahtevala življenje treh nedoraslih otrok. Naravnost po naključju je četrti, ki je bil v njihovi družbi, ostal nepoškodovan.

Včeraj zjutraj so se odpravili 13-letni Lojze, njegov brat 15-letni Josip, njuna sestra 11-letna Angela Figlova ter njihov 13-letni bratranec Valentin Figel iz St. Mavra v goro po stare izstrelke in drugo tako zarjavelo železo, ki ga je iz časov svetovne vojne še vedno mnogo na nekdanjih bojiščih. V neki grapi pod Sabotinom so menda našli staro granato in jo skušali razstaviti. Nastala je eksplozija in drobci granate so Lojzka, Angela in Valentina strašno razmesarili. Najstarejši Josip je ostal po golem naključju nepoškodovan. Angela je bila na mestu mrtva. Lojzeta so našli smrtno ranjenega v nezavesti, Valentin pa je ljude v rokah izdihnil.

Na krike nesrečnih otrok so prihiteli kmetje iz bližnjih njiv ter takoj prepeljali Angela in Valentina v vas, Lojzeta pa v Solkan in odtam v Gorico. Čim pa so ga v goriški bolnici sprejeli, je tudi on podlegel poškodbam. Še pozno zvečer je bil Josip Figel tako strašno vznemirjen, da ni mogel prav ničesar povedati, kako se je pripetila katastrofa.

V St. Mavru in po vsej daljni okolici je ljudstvo pod globokim vtisom nesreče, ki je ni mogoče pripisati ne nepredvidnosti nesrečnih staršev niti kakemu drugemu takemu vzroku, marveč splošnim razmeram, bedi in pomanjkanju, spričo katerega morajo odrasli in otroci tudi po takih nevarnih poilih, da si zaslužijo skorjo kruha.

Požar na Konkoneu
 V noči 5. sept. je nastal na Konkoneu v hiši Zore Zlogove požar, ki je do tal uničil vse poslopje. Ogenj je nastal na podstrešju okrog 22 ure, ko so malone že vsi prebivalci vasi došli k počitku. Zato se je ogenj neopazno tako razširil, da je bila v plamenih že vsa streha, ko so ga ljudje opazili in poklicali na pomoč tržaške gasilce. Gasilci so imeli težavno delo, ker je manjkalo vode. Izpraznili so bližnji vodnjak in nato črpali vodo še iz drugega vodnjaka, vendar so se morali omejiti samo na lokalizacijo požara. Požar je uničil streho, podstrešje, majhno stanovanje pod njim in še hlev, ki je bil v pritličju. Gašenje je trajalo celih 7 ur. Skoda, ki jo je napravil ogenj nesrečni posestnik, cenijo na 35.000 lir.

PREPOVEDANE RADOSTI
 Naš ženski svet sme biti zadovoljen, da ne živi v Avstraliji ne na Kitajskem, naši gospodje si pa lahko čestitajo, da niso na Kubu doma.

Avstralčanke namreč ne smejo v kopalnice v kratkih hlačah in tudi ne s hrbtnim izrezom; guvernier jim je predpisal kopalni kostum, ki mora segati od pleč pa tja izpod kolena.

Na Kitajskem so oblastva prepovedala trajno skodranost, visoke pete, obleke brez rokavov, gola meča in barvanje nohtov.

Še hušje je pa v Havani na Kubu. Tamkajšnji župan je namreč izdal fermand, da moški ne smejo brez klobuka na cesto. Kdor se pregreši proti temu, roma v zapor.

Radio v žepu
 Čudeži moderne tehnike na londonski razstavi. — En sam gumb... pa nič hreščanja

London, avgusta.

Bernard Shaw je nekoč rekel, da je razmah radijske industrije največje čudo sedanjega stoletja. Menda bo držalo. Še pred dobrimi desetimi leti svet ni vedel, kaj je radijska industrija. Danes je samo Anglija vtaknila vanjo blizu ene milijarde funtov. Neverjetno! In vendar si lahko predstavljate ta stmi razvoj: spomnite se samo, kakšne so bile radijske "škafle" pred dvajsetimi leti, in kako izpopolnjene, okusne in dragocene so danes; spomnite se, kateri vaš znanec je imel pred desetimi leti radijski aparat — in naštejte na prstih tiste, ki ga danes še nimajo.

V Londonu imamo prav zdaj radijsko razstavo. Če se niste videli take razstave, si je niti predstavljati ne morete.

Na primer: radijski čudež številka ena: "Zelite cigareto?" Brez pomiljanja sežete v srebrno dozo, ki vam jo je ponudil ljubezni razstavljalec. Toda v njej boste videli samo eno cigareto, in še ta je iz — lesa. S kaj no bo torej nič. Pogledate natančneje in vidite, da se da ustnik odvit. Cigareta ni nič drugega kakor majcen kondenzator. Zdjaj pa pritisnite še na neviden gumb — in oglasil se vam bo ognjeviti čardaš iz Budimpešte.

Da, ta "cigareta" je del radijskega sprejemnika, tako majhnega, da ga spravite v tri tolovniške žepce. Aparat v eno samo žarnico, nič večjo od cigarete, z glasovnim uravnalom in ustanovljajnimi gumbi, skritimi v cigaretnici, spravite igranje v levi tolovniški žep, baterijo, ki dobavlja tok žarnici in anodi, ste si deli v desni žep. Dozdevna verižica za uro tvori zvezo med obema žepoma. In v levem gornjem žepu je spravljen majcen zvočnik. Če hočete slišati bolj oddaljene postaje, vzemite srebrni "svinčnik", vlišč na drobni, s svilo oviti žici, in ga vtaknite v zemljo. Potlej pritrđite drugo žico na razpet dežnik, h klavirju, postelji ali pa na električno napeljavno. Ali pa si kratkoma olstnite prst in ga položite na mali kovinski vijak z napisom "A"; tako postanete vi sami antena.

Ta aparat je "David" na letošnji londonski radijski razstavi.

Radijski čudež številka dve je "Golijat". Radi bi videli tole prekrasno izrezljano skrinjo od znotraj? Prosim, zakaj ne! Recite samo: "Sezam, odpri se!" Poslušno se odzove vaši zapovedi in pokrov se počasi dvigne kvišku. Če bi radi vedeli, kakšen glas ima neki ta lukusni radijski gramofon, izvolite samo dvigniti roko, podržite jo za trenutek pred nekakim lesenim ljakom in že se oglasi napovedovalec iz Milana. Ko pobesite roko, se avtomat spet avtomatski izključi. Vaša roka je sprožila v etru kontakt.

Ta Golijat zna vse. Z njim lahko poslušate ameriške amaterske oddajne postaje na valu 34 metrov, če po zavrtitje drugi gumb, vam zapoje gramofon. Odigral vam bo trideset plošč drugo za drugo, ne da bi le s prstom genili.

Ko hodite skozi svojih dvesto paviljonov, polnih vseh mogočih radijskih umetnin, imate vtis, kakor bi hodili skozi mesto bodočnosti. Na vsakem koraku vam priklene oko in uho novo čudo. Tako na primer vam ni treba pri aparatih, ki so tu razstavljeni, nič več vrteti tri ali štiri gumbje, preden ste vjel zaželeno postajo v pravi jakosti. Nego sedete lepo udobno v naslonjač, dva ali tri metre od aparata, in pritisnete na gumb na lični ebonitni ploščici, vdela ni na mizici. Na aparatu se zaveti lučka. Pol minute nato zaslišate harmoniko iz Pariza. Če vam ta godba ne prija, pritisnete še enkrat na gumb. In zaslišate vojaško godbo iz Koenigswusterhausna. Potlej dunajski valček s Holandskega. Vse s pravo glasovno jakostjo, brez hreščanja, čeprav niste prav nič vrteli ne onegavili pri aparatu. Čudežni gumb vam

"Trgovci s smrtjo" kujejo lepe profite
 (Nadaljevanje s I. strani.)

Oglasil se je proti temu skubenju vlade tudi senator Nye, ki načeluje odseku za preiskavo municijskih baronov. "Te ponudbe ponovno demonstrirajo potrebo nove zakonodaje kakor jo je predlagal odsek za protekcijo vlade pred odiranjem. Te cene so neznošno pretirane."

Nye je rekel, da so se družbe le držale nasvetov, katere so pred nekaj leti dobile od vojnege departamenta, ki jim je svetoval, naj se ladjegradniški baroni prej posvetujejo med seboj, da ne bodo postavili konkurenčnih cen. "Iz sedanjih cen je razvidno," je dostavil senator Nye, "da so se družbe držale teh nasvetov."

Njegov odsek je odkril dosti materiala, iz katerega je razvidno, kako municijski baroni skubejo strica Sama. Leta 1927 je Newport News Shipbuilding korporacija naredila pri gradnji križarke, ki so stala \$5,601,851.35 odstotkov profita. Bethlehem Shipbuilding korporacija je istega leta napravila 24% profita pri vladnem kontraktu.

Pri pravkar oddanih kontraktih bodo družbe "zaslužile" okrog 40 procentov profita. Vse to pod "newdealsko" vlado, ki naglašja, da je proti visokim profitom, nima pa nič proti "zmernim" profitom!

Kot prej omenjeno, so vlade ladjedelnice dobile od mornaričnega departamenta pogodbo za zgraditev le manjših ladij. Več preiskav pa je že dognelo, da so stroški nižji v vladnih arzenalih, čeprav imajo delaveli višje plače in boljše pogoje kakor v privatnih ladjedelnicah. Tudi pri organiziranju jih nihče ne moti. Privatne ladjedelnice so večinoma vse neunijske, odnosno imajo kompanijske unije.

Elektrarski delavci dobili zvišanje
 Toledo, O. — Stavka elektrarskih delavcev pri Toledo Edison kompaniji pred nekaj meseci se je zopet izkazala kot najboljša sredstvo za doseg višjih plač. Po zadnji dramatični kratki stavki, v kateri so sodelovali tudi uradniški uslužbenci, so delavci dobili takoj pet odstotkov zvišanja plač, arbitražni komisiji pa je bilo predloženo vprašanje nadaljnega zvišanja.

Zdjaj je arbitražni odbor določil nadaljnje zvišanje plač, in sicer 15% uradniškim nameščenem in pet odstotkov elektrarskim delavcem. Delavce sta zastopala dva reprezentanta unije električarjev, družbo pa trije ekonomski, pet odvjetnikov in večje število finančnih ekspertov.

Terorizem spremlja stavko obiralcev bombaža
 (Nadaljevanje s I. strani.)

cljske aktivnosti Ward Rogers, ki je bil pred nekaj meseci aretiran in izgnan iz Arkansasa.

Radi terorizma je unija premeštila glavni stan v Memphis, Tenn., kjer je še nekaj civilne svobodlačine. Kljub fašističnemu vlgantizmu pa obe uniji poročata o naraščanju članstva.

Rudarske žene v stavki proti visokim cenam
 Shamokin, Pa. — Med rudarskimi ženami v tem mestu in okolici je izbruhnila večja stavka proti visokim cenam mesa. Prišlo je že tudi do nemirov. Stavkarice so militantne. Oni dan so naskočile truk Shamokin Packing kompanije in zmetale vse meso v potok. Ker so cene tako visoke, da si mesa delavske družine ob sedanjem zaslužku težko ali pa sploh ne morejo privoščiti, voditelji stavke napovedujejo, da bo proti oduškim cenam vzplamtel ves antracitni distrikt.

Kandidat za uničenje depresije
 Phoenix, Ariz. — Julian Johnson je tega mesta, star 60 let, je objavil v lokalnem listu oglas, ki se čita: "Kandidiram za predsednika Združenih držav. Izvolite me in depresija bo končana v tridesetih dneh."

Boj z mesnim trustom v Milwaukeeju
Zahtevajo, da vlada zgradi svoje klavnice

Milwaukee. — (FP) — Milwaukee so se zadnje čase vrgli v večji boj proti visokim cenam mesa. Stavke, piketiranje in shodi proti oduškim cenam in zahteve, da zvezna vlada denar za zgraditev mestnih klavnic in mesnic — vse to je odmevalo na oduške cene in izkoriščanje konzumentov po mearskem trustu.

Boj proti trustu, oziroma visokim cenam mesu se je pričel v mestni zbornici, kjer so socialistični poslanci predložili resolucijo, ki nalaga mestni vladi, naj odpre mesne trgovine in stopi v konkurenčni boj proti močnim klavniškim baronom in drugim oduškim kakor je to storila v veliki draginji med vojno. Ta akcija je takoj dobila odmev med ljudstvom v stavkah proti visokim cenam, shodih in zahtevah za vladno akcijo proti mesnemu trustu.

Na čelu te kampanje je socialistična stranka, ki je izdala posebno izdajo tednika Wisconsin Leader v stotisoč izvodih. V tej izdaji navaja velikanske plače ravnateljev velikih klavniških družb, od katerih nekateri prejemale po \$125,000 na leto. Našteti so tudi veliki profiti "velike četorice", ki tvori mesni trust.

Armour kompanija je na primer lansko leto napravila večje profite ko leta 1929. Lani je "zaslužila" \$10,596,396, l. 1929 pa \$9,810,518. Njen predsednik F. E. White je potegnil letne plače \$125,000 in \$63,000 bonusa.

Tudi Wilson & Co. je lani napravila večji profit ko zadnje leto Harding-Hooverjevo leto dobe. Lani je znašal \$3,840,923, leta 1929 pa \$2,304,592. Njen predsednik Thomas E. Wilson je prejel \$125,000 letne plače.

Swift & Co. se tudi ne more pritoževati nad lanskim profitom. Bil je največji od 1930. Lani je znašal \$11,432,492, leta 1933 \$10,149,582, leta 1930 \$12,491,189 in leta 1929 \$13,13,076,815. Plače pa so imeli: Louis Swift \$50,000, Edward F. Swift \$40,000, Charles H. Swift \$30,000, G. H. Swift \$30,000 in H. H. Swift \$26,000 na leto.

Cudahy Packing Co., eden manjših "ščurkov", se tudi nima pritoževati nad "new dealom". Lani je napravila \$1,958,262 profita, prvo leto "new deala" \$1,813,766, kar je skoraj milijon (828,781) več kakor v zadnjem letu Hooverove administracije. In čeprav je družba le "majhen ščurek", so vseeno trije glavni uradniški prešli po \$50,000 letne plače vsak.

"Majhne, lokalizirane stavke proti visokim cenam (in velikim profitom) ne morejo čisto nič vplivati na ta problem," pravi izjava centralnega odbora okrajne socialistične stranke. "Temu problemu je mogoče priti v okom edino s socializiranjem mesne industrije."

Oboleli poljski predsednik ponovno izvoljen
 Baltimore, Md. — Jan Romaszkievicz, čikaški bankir, katerega je pred enim tednom zadela delna srčna kap na konvenciji Poljske narodne zveze v teku viharne debate, je bil ponovno izvoljen za predsednika te poljske podporne organizacije. Opozicija, ki je bila precej močna, le ni mogla omajati njegovega vpliva.

Ta Italijan ve, kaj Mussolini dela
 San Diego, Calif. — Pietro Puccio, italijanski priseljencec in kandidat za ameriško državljanstvo, je bil te dni vprašan pri zaslišanju za drugi papir, če ve, kaj Mussolini dela v Italiji. "Vem," je odgovoril Puccio, "Mussolini hujska ves svet na vojno!" Ta odgovor je s sodniku tako dopadel, da je takoj dal prisilicu drugi državljanski papir.

sam od sebe vključi postaje drugo za drugo.

Za poslušanje radia postaja šele zdaj pravi užitek.

Prizor iz orožnih vaj italijanske armade ob avstrijski meji.

Dolina meseca

ROMAN

Spisal JACK LONDON—Poslovenil Vladimir Levstik

A vendar je videla kakor živo resničnost iz mesa in krvi, kako se je dolga karavana zemlje lačnih Anglosasov pomikala z vzhoda na zahod preko vse celine, iskrea se v solncu, ki je razžarjalo prah desetih tisoč kopit. Vse to je bilo kakor njeno meso in njena kri. Ta sporočila in te dogodke je bila kakor mleko vsesala z ustnic ljudi, ki so se jih bili udeležili. Različno je videla dolgo vrsto voz, kočene, utrjene moše, ki so korakali spredaj, mladeniče, ki so s koničastimi palicami izpodbadali rjoveče vole in jih neusmiljeno spravljali na noge, ko so padali od napora. In kakor leteč čolnec, ki je tkal zlatno se leskečo nit osebnosti, se je gibala med vsem tem slika njene male, neukrotne matere, ki ji je bilo takrat osem let in ki je dopolnila deveto leto, preden je bilo velikega potovanja konec, čarodijke in zakonodajke, ki je ubirala pot po svoji volji in ki sta bili njena pot in njena volja vselej dobri in pravi.

Saxon je videla Punched, malega, resastega skryjakega terrierja s tistimi poštenimi očmi, trudnimi od tolikih naporih mesecev, ohromelega in zapuščena; videla je Daisy, majceno dekletce, kako je skrila Punched na vozu. Videla je divjega, starega, izmučenega očeta, kako je zasačil teh nekaj funtov bremena, dodanega njegovim poginjavajočim volom. Videla je njegov srč, ko je pograbil Punched za tilnik. In videla je Daisy, kako je stala med ustjem njegove dolgocevnne puške in svojim malim psičkom. In videla je Daisy, v dolgih dneih luga in vročine, kako se je opotekala v prahu voz, noseč bolnega psička kakor dete v naročju.

A najbolj živo je Saxon videla boj na Little Meadowu — in Daisy, oblečeno kakor za praznik, v belem krilu, s svilenim trakom okoli pasu, s trakovi in okroglim glavničkom v lasih in dvema najhujima vedrcema v ročicah, kako je stopila v solčno bleščavo na cvetočem travniku — iz kroga voz, za koleca priklenjenih drug k drugemu, kjer so ranjenci ječali v svojem deliriju in bledetati o bistrim studencih; videla jo je, kako je šla v solčnem sijaju k sto korakov oddaljeni vodni jami in nazaj, ne da bi ji bili strmeči indijanski streli kaj storili.

Saxon je strastno poljubila mali španski pas iz rdečega satena; nato ga je hitro povila in se z rosnimi očmi poslovila od skrivnostne božanstvenosti svoje matere in čudne uganke življenja.

Ko je ležala v postelji, si je slikala na zaprte trepalnice tistih nekaj bogatih prizorov iz materinega življenja, ki jih je bila ohranila v svojem otroškem spominu. To je bil njen najljubši način, da je priklicala spanje. Vse svoje življenje je delala tako — z materino sliko v poslednjih ostankih minevajoče zavesti se je pogrezala v smrtno temino spanja. A ta mati ni bila ne Daisy s prerij ne tista na taguerreotipiji. Ti dve sta bili iz dni, ko Saxon še ni živel. Daisy, kakršno jo je videla v nočeh, je bila starejša mati, strta od nespanja in hrabra v boju s skrbi, ki je lazila, zmeorom lazila okoli, bleđa, nežna stvarca, krotka in potrpežljiva, ginevajoča od nespčnosti, živca samo še z močjo svoje volje, brez katere bi bila morala zdavnaj izgubiti pamet; stvarca, ki z vso svojo voljo ni mogla zaspati in ki ji vsi zdravniki na svetu niso mogli dati spanja. Lazila je — neprestano lazila po hiši, iz bolniške postelje v bolniški naslanjaj in nazaj, v dolgih dneih in tednih svojih muk, ne da bi se le enkrat pritožila, čeprav je bil njen večni nasmeh spačen od bolečine in čeprav so

bile njene modre sive oči, še vedno sive in modre, postale tako neizrekljivo velike in brezdanje globoke.

A nocoj se Saxon ni posrečilo, da bi bila hitro zaspala; njena mala mamica je lazila sem in tja in v presledkih med to prikaznijo jo je pekela na trepalnicah Billyjev obraz s svojimi zalimi, nejevoljnimi očmi, v katerih je nekaj prihajalo in izginjalo kakor oblaki na sinjini neba. In ko so se vzdignili valovi spanja, da bi jo zalili, si je še enkrat zadala vprašanje: Ali je to on?

SEDMO POGlavJE

Delo v likalnici je šlo naglo izpod rok, a tisti trije dnevi do srede zvečer so bili dolgi da nikoli tega. Saxon si je zamolklo pripevala nad finim perilom, ki je v neverjetno hitrico letelo izpod njenega železa.

"Kar v glavo mi ne gre, kako delaš," jo je občudovala Mary. "Če pojde tako dalje, boš zaslužila ta teden trinajst ali štirinajst dolarjev."

Saxon se je zasmejala in v pari njenega likalnika so zaplesala pred njo zlate črke, ki so sestavljale besedo "sreda".

"Kako ti ugaja Billy?" je vprašala Mary. "Ugaja mi," je bil odkritosrčni odgovor.

"Nu, le pazi, da ostaneš ob tem."

"Bom — ali pa ne, kakor me bo volja," se je veselo odrezala Saxon.

"Mar boš pametna," jo je posvarila tovarišica. "Samo žalost bi si nakopala. On ne misli na ženitev, o tem se je pripricilo že nekatero dekle. Saj se mu pa tudi kar mečejo okoli vratu."

"Jaz se ne bom metala, ne njemu ne komu drugemu."

"Hotela sem ti samo povedati," je končala Mary. "Pametna beseda ne škodi."

"On ni ... ni ..." je pričela, a v tistem trenutku je že izpovedala pomen vprašanja, ki ga ni mogla spraviti v besede.

"Oh ne, nič takega — čeprav ne vem, kaj naj bi mu branilo. Spodoben je, vseskozi spodoben. Nikakor pa ni izmed tistih, ki omedlijo pred vsakim krilom. Rad pleše, rad kam gre, zabava se — a ne več. Mnogo jih je že izgubilo pamet zaradi njena. V tem trenutku stavim, da jih je vsaj tucat zaljubljenih vanj. On se pa samo norčuje iz njih. Na primer Lily Sandersonova — saj jo poznaš. Videla si jo lansko poletje na tisti slovenski veselici v Shellmoundu — tisto veliko, zlato plavko, ki je bila z Butchem Willowsom?"

"Da, spominjam se je," je rekla Saxon.

"Kaj je z njo?"

"Nu, ona je dokaj stalno hodila z Butchem Willowsom in samo zato, ker je dobra plesalka, je Billy veliki plesal z njo. Butch se ni česar ne boji. Kar na mestu je vzdignil velik šunder, prijel Billyja zunaj vpricil vseh in mu jel brati pretepaške levite. In Billy ga je poslušal, premišljeno in zaspano, kakor je njegova navada, in Butch se je razgrevaj vse bolj in bolj; vsi so že mislili, da si bosta skočila v lase.

Tedaj pa pravi Billy Butchu: 'Ali si končal?' 'Da,' pravi Butch, 'povedal sem, kar sem hotel povedati; in kaj misliš zdaj storiti?' In Billy pravi — kaj meniš, kaj je rekel, ko so vsi gledali, kaj bo, in je imel Butch že krvave oči? Nu, rekel je: 'Nič ne bom storil. Butch. Prav tako je dejal. Butch je tako strmel, da bi ga bil lahko s perescom prevrnil. 'In plesal tudi ne boš več z njo?' je vprašal. 'Ne, Butch, če ti praviš, da ne smem,' je dejal Billy. Prav tako je rekel.

(Dalje priložn.)

Math Bahor (Pittsburgh):

Doživljaji vojaškega prostovoljca

(Nadaljevanje.)

Ko je prišel dan dopusta, ni bilo mojega imena med tistimi, ki so ga dobili, za kar je bil odgovoren Štokovec. Napotil sem se potem naravnost v stotnikovo pisarno in na stopnicah, ko sem hotel že potrkati na vrata, sem zagledal Štokovca, ki me je vprašal, kaj iščem tu. Tukaj nimaš nobenega opravka, je dejal, medtem pa je prišel stotnik iz pisarne, ko je slišal prekanje. Jaz sem mu stvar pojasnil, nakar me je odvedel v pisarno ter mi podpisal in izročil dopustne listine. Štokovec, ki je to videl, je bil ves zelen od jeze, ker sem dobil dopust proti njegovi volji.

Še predno je potekel dvajsetdnevni dopust, sem vprašal za podaljšanje, toda odgovora nisem dobil. Sklenil sem čakati, dokler ne pride, pa naj se zgodi karkoli. Tako sem čakal tri mesece in bi bil še nadalje čakal ako me ne bi bila zatožila neka soseda orožnikom, ki so dobro vedeli, da sem doma, a me niso nadlegovali, dokler nisem bil naznanjen. Potem je seveda orožnik prišel takoj k meni ter mi povedal o stvari. Dejaj je da moram naslednji dan odriniti

nazaj, drugače me bo on spravil tja s silo.

Ker mi drugača ni kazalo, sem drugi dan pobral šila in kopita ter se odpeljal v Črnomelj, kjer sem kupil vozni listek do Ljubljane. Ko je vlak potegnil s postaje, je vstopil v vagon vojni orožnik in pričel pregledovati dopustne listine. Ko je dobil mojo v svoje roke, se je začudil in dejal, da bi bil moral biti že pred tremi meseci pri moji stotnici. Odgovoril sem mu, da sem bil bolan, nakar je zahteval zdravniško izkaznico. Moral sem se zlagati, da sem jo pozabil doma, nakar je rekel, da vseeno ne bo nič hudega in da bo že on gledal, da bo vse v redu, mojo dopustnico pa je spravil v žep.

Ko se je vlak ustavil v Ljubljani, je prišel ponovno k meni. Prijel me je za ramo in dejal, da me bo odpeljal na vojaško poveljništvo. Seveda sem takoj vedel, da ne bo nič dobrega, ker me ni hotel izpustiti iz rok. Ko sva prišla na cilj, je v pisarni izročil mojo dopustnico nekemu staremu polkovniku in mu nekaj povedal v nemškem jeziku. Polkovnik je pregledal listine in potem odločil očala ter me je

prišel silovito zmerjati in groziti, da me bo dal postaviti pred vojno sodišče. V pisarno je potem stopil star vojak z nasajenim bajonetom na puški, mi odvzel bajonet, katerega nisem potem nikdar več videl in me odpeljal v šentpetersko vojašnico, v kateri so imeli takrat zaprte jetnike oziroma dezertere.

Ta vojašnica je bila natrpana s dezertarji. Zvečer so nas potisnili v sobo, kolikor nas je sploh šlo notri in so vrata le s težavo zaprli, podnevi pa so nas držali na dvorišču. Na hodniku prvega nadstropja je stal neki poročnik in ves dan klical imena in določeval, s katero skupino mora-ta-in-ta odriniti. Vsako uro je velika skupina v gozdu bajonetov odšla in še večja nova prišla. To se je ponavljalo uro za uro, dan za dnevom. Ko je človek vse to opazoval, je lahko sodil, da vojna ne bo več dolgo trajala. Vojaštvo se je pričelo puntati, bilo je mnogo godrnjanja nad stražniki in vse je vpilo: "Proč z vojno!" Mnogi so odprto govorili, da grede rajši v smrt ko na bojišče. Stražniki so sicer krotili razjarjeno množico, toda pomagalo ni dosti. Vsi so bili že siti vojne.

VIII

Po nekaj dneh bivanja v tisti zmešnjavi je bila sklicana skupina, v katero sem spadal. Bilo nas je 250 mož več kakor je bilo

potrebno za eno stotnijo. Ukaz je bil, da odrinemo v Videm. Tako smo zapustili vojašnico in v krogu bajonetov odkorakali proti glavnemu kolodvoru. Tam so nas pognali v živinske vagonce, v vsakega po 50 mož. Ena vrata vagona so bila odprta in počez je bila položena deska, na kateri so sedeli oboroženi stražniki, ki so morali preiščati mnogo psov. Kljub močni straži jih je veliko pobegnilo. Na vsaki postaji se je slišalo silno kričanje in streljanje stražnikov, ki so tudi ubili nekaj beguncev.

Priliko sem imel opazovati nekoga močnega Bošnjaka v našem vagonu, ki se je nekam sumljivo obnašal. Počasi se je približeval vratom, kjer so sedeli stražniki s hrbotom obrnjeni proti njemu in ga niso opazili. Bošnjak se je zagnal in skočil nad stražniki skozi vrata na prosto. Dva sta takoj stekla za njim in nista niti utegnila vzeti pušk s seboj. Ker se je vlak počasi pomikal, smo lahko opazovali komedijo. Stražnika sta kmalu dohitela begunca, ki je vsakega prijel z eno roko ter ju vrzel na tla z vso silo, nakar je izginil v grmovju. Takih dogodkov je bilo več, dokler nismo dospeli v Videm.

Tu so nas zopet stlačili v neko staro vojašnico, v kateri je bila še večja zmešnjava kakor v Ljubljani. V sobah sploh ni bilo prostora za vse in spali smo kar pod milim nebom, na ogromnem dvorišču, ki je bilo obdano z visokim zidovjem. Hrana je bila zanič in z nami so postopali kakor z živino, toda pretepati se nas niso upali, ker nas je bilo preveč.

Čez par dni so nas okrog petdeset odvedli na Opčine nad Trstom, kjer so bili stražniki bolj človeški. Hrane je bilo več in tudi vina in tobaka so nam dali in zato sem se težko ločil od tam, ko je prišel ukaz, da moram sam v Gradež. Za spremljevalca so mi dali šibkega poddesetnika, Madžara po narodnosti, ki je za silo tolkel hrvaščino.

Mahnila sva jo peš v Trst in kva dospela do prvih hiš v predmestju, je začel Madžar tožiti, da je žejen. Svetloval sem mu, naj stopiva v gostilno in on je takoj ubogal. Tam sem naročil dva litra vina in porciji konjskega gulaša. Madžar je cukal listričanca in kmalu mu je vimo šlo v glavo, da ni vedel, kje se ga drži. Odvzel sem mu puško in bajonet ter ga prijel za roko ter ga vlekel skozi mesto do pomola, kjer sva imela zasedati motorni čoln, da naju odpelje v Gradež, a čoln je nama odrinil pred nosom.

Potem sem ga vlekel v stotnikovo pisarno ob pristanišču, kjer sem stvar pojasnil. On se je smejal, ko je videl, da kaznjence nosi puško in goni stražnika, potem pa naju je oba zapel v temno celico, v kateri ni bilo nobene postelje. 'Moje spremljevalec se je takoj zvrnil v kot in sladko zasmrčal, nakar sem mu sledil tudi jaz, ki sem bil potreben počitka, toda zaspati nisem mogel, ker je pričelo nekaj laziti po mojem obrazu. Prižgal sem užigalico in opazil mravljišče stenice. Potem se nisem nič več vlegel; vso noč sem stopical v tesni celici in proti jutru so stenice zbudile tudi pijanega Madžara. Začel je preklinjati in tožiti, da ga nekaj peče na obrazu in hotel je vedeti, kje se nahaja. Povedal sem mu, da sva v zaporu in da ga obraz zato peče, ker so se stenice vso noč gostile z njim. Pojasnil sem, kako sva prišla v zapor in siromak se je bal, da mu bo huda predla.

Kmalu so se odprla vrata in v celico je vstopil vojak s puško ter naju odpeljal v pisarno. Tu naju je stotnik najprej oštel v nemškem jeziku, nakar je Madžaru izročil puško in moje dokumente s pripombo, naj strogo pazi name, ker sem nevaren človek in mu lahko uideem z ladje. Solnce je stalo že visoko nad istrskimi hribi, ko me je Madžar pripeljal do pristanišča, kjer je že čakala ladja s tovorom. Na ladji se je vsedel poleg mene na klop in si praskal zabuhli obraz. Na ladji je ležal neki častnik s čepico potegneno čez obraz in spal. Ko je ladja potegnila in se zazibala, se je skotalil pod klop in jaz sem ga takoj spoznal. Bil je poročnik Štokovec, ki mi je delal neprilike, ko sem skušal dobiti dopust. Tudi on me je spoznal in hotel izvedeti, kam sem namenjen. Povedal sem mu, da prihajam z dopusta in on je pripomnil, da je prav, ker sva se srečala. (Dalje priložn.)

A. Bierre:

KAČA

Worker Brayton se je udobno zleknil po kanapeju in je vzel v roke Morrysteyevo knjigo "Čudeži v naravi." Čudno, je mislil sam pri sebi, da so učenjaki v dobi, ko je izšla ta knjiga, verjeli v neke stvari, katerim ne bi danes nasedli niti neuki ljudje.

Poglobil se je v misli in pri tem spustil knjigo na tla. Ob drugi strani zida je stala somračna stena. In ob nji je bila postelja, izpod katere sta kukali dve zelenkasti zrnici.

Morda sta to dva kovinasta gumba, je mislil Brayton, pobral knjigo s tal in jel zopet čitati. Toda ni trajalo dolgo, ko je zopet pogledal tja.

Tisti dve svetlobni zrnici sta še vedno ležali na prejšnjem mestu. Braytonu pa se je zdelo, da sta postali še svetlejši in kakor da se premikata. Vendar je bil somrak v sobi takšen, da ni bilo mogoče ugotoviti, odkod prihaja ta zelenkasta svetloba. Tako je Brayton že tretjič začel čitati svojo knjigo. Čez čas je zopet pogledal pod posteljo. Zdelo se mu je, da mora to storiti, ker ga nekaj vleče tja. Napel je oči in, glej, opazil je črno progno velike kače! Pred njegovimi očmi je dobivala vse jasnejše obrise njena strašna glava. Da, tisti dve zrnici, ki sta se poprej svetlikali, so bile njene oči, v katerih je gorela zloba, prava peklenska zloba!

Braytonu je bilo pet in trideset let. Bil je samec, imovit, neodvisen človek, športnik, svetovni potnik, ki se je vozil iz kraja v kraj zgolj zaradi zabave. Od časa do časa ga je pritegnilo tudi kakšno znanstveno vprašanje, ki se je umel poglobiti vanj.

Nedavno se je bil vrnil v San Francisco. Tam je imel razkošno palačo. Kljub temu se je odzval vabilu svojega prijatelja dr. Durringa, naj ga obišče in stanuje pri njem. Tukaj, na periferiji mesta mu je bilo nekako lažje, mogel je počivati kadar in kolikor je hotel, imel pa je tudi vedno odprto pot v svet.

Njegov prijatelj je že več let stanoval v tej hiši. Bil je to pravi učenjak, ki je živel samo svoji znanosti in svojim kačam. V tej hiši je bil tudi nekakšen muzej za kače. Ljudje so se zaradi tega ogibali stavbe. Bilo jih je strah palače, kjer je učenjak hranil pripravane primerke najbolj nenavadnih kač. Še bolj pa je ta strah prevzel ljudi, ko so slišali, da so iz učenjakovega vrta pobegnile kače, ki so se baje skrivale v sosednjih vrtovih. Tudi Brayton je slišal to, vendar si ni iz tega nič storil, ker ni bil nikoli v svojem življenju boječ ...

Braytona je v trenutku, ko je opazil kačo pod posteljo, prevzel samo občutek studa. V prvem trenutku je hotel pozvoniti, da bi prišel sluga. Električni zvonec je imel pri roki. Toda tako nato ga je obšlo nekaj drugega. Domači me bodo imeli za strahopetca! si je mislil in zato ni pozvonil.

Še nikoli v svojem življenju ni videl takšne kače. Bila je dolga in okorna. Gnusna! Črna. Strašna kača! Ni se je sicer bal, toda odvratna mu je bila do skrajnosti.

Brayton je vstal in se hotel odstraniti iz sobe. Privzdignil je desno nogo, da bi napravil korak nazaj, toda neka neodoljiva sila ga je ustavila.

"Neumnost!" je rekel. "Ali sem takšen bojazljivec? Naprej!"

Storil je še en korak. Toda noga se ni ganila z mesta. Kaj je prav za prav bilo z njim, tega si ni mogel nikakor razložiti. Hotel je sprožiti nogo — a noga ni bila pokorna, ni se hotela premakniti z mesta. Ostal je kakor prikovan na svojem prostoru.

Medtem pa sta oni dve zeleni zrnici vedno strašneje sijali izpod postelje. Svit je bil zloben, naravnost fascinujoč.

Prebledel je kakor kreda. Tresel se je po vsem životu tako, da je jedva stal na nogah. Čutil je, kako srši iz oči kače nekakšna struja. V glavi se mu je zavrtelo, zameglilo ... Objel ga je smrtni strah.

Senator Robert Wagner, A. B. Cammerer, direktor federalnih parkov, in senator Robert Carey.

pismo, ki mu ga je bil prinesel sluga in je dejal svoji ženi: "Pravkar mi prijatelj piše, da je kupil prekrasen primerke ofiofaguza."

"Kaj je to?" je vprašala žena. "Strašno si omejena!" je odgovoril. "To je tista kača, ki požre vse druge kače, če jih kje sreča."

"Pa ne da bi jih hipnotizirala?" je vprašala učenjakova žena.

"To vprašanje je čisto podobno tebi! Kako moreš verjeti v takšne bajke! To so glupe izmišljotine. Vedi, da kača nima moči, da bi hipnotizirala druge!"

Razgovor je prekinil grozen, obupen krik iz višjega nadstropja. Mož in žena sta prebledela. "Kaj se je zgodilo?"

During je kakor brez uma planil iz sobe in stekel navzgor. Vdri je v sobo prijatelja Braytona, ki je ležal pod posteljo z okrvavljeno glavo. Bil je mrtev.

"Zadela ga je kap!" je izgovoril During. "Padel je je razbil glavo. Ampak kaj prišel k postelji? Kako je pa ta reč tu sem?"

Izpod postelje je potegnil in jo vrgel v sredino sobe, je obstala, zvitva in klopčič.

"To je vendar tista prepovedana kača, ki jo že tako dolščem ... Pa ne da bi ..."

Ni izgovoril do kraja. Premislil mu je ustavljal besedo.

SLOVENSKA NARODNA PORNJA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije posebno list Prosveta za katero je potrebno agitacijo v družtev in članstva in za pogando svojih idej. Nikakor ne za propagando drugih pornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno glasilo. Torej agitatorični in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društva se ne pošiljajo listu Prosveta.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOdstvo TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cene zmerne, unijsko delo prve

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustmena pojasnila.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta štete eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnici. Prosveta stane za vse enako, za člana ali člano \$6.00 za eno leto v nino. Ker pa člani že plačajo pri amentu \$1.20 za tednik, se jim ta šteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za S. N. P. J. List Prosveta je vsa lastnina in gotovo je v vsaki družini ki bi bil šital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Cicevo in Chicago je.....
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in.....
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in.....
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in.....
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in.....
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in.....
Za Evropo je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vsa lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S. N. P. J. ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na list Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati do vsote listu Prosveta. Azo tega ne store, tedaj mora upravništvo s datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

D) Ime..... Čl. družine.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripisite k moji naročnini od sledečih članov družine:

1)..... Čl. družine.....

2)..... Čl. družine.....

3)..... Čl. družine.....

4)..... Čl. družine.....

5)..... Čl. družine.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....